

1.09 Objavljeni strokovni prispevek na konferenci
1.09 Published Professional Conference Contribution

Aleš Matijević*

EVROPSKI ARHIVSKI PORTAL APENET

Izvleček:

Prispevek govori o evropskem projektu APENet, ki se je po treh letih zaključil (15. 1. 2012). Arhiv Republike Slovenije je pri projektu aktivno sodeloval od samega začetka leta 2009. V prispevku bom predstavil, kako je projekt potekal, katere evropske države so sodelovale in kakšna je bila njihova vloga. Na kratko bo predstavljen tudi končni izdelek projekta, portal APENet, in primer uporabe tega portala.

Ključne besede:

APENet, Arhiv Republike Slovenije, APENet portal

Abstract:

Archives Portal Europe

The article discusses the European project APENet which came to a successful conclusion on January 15, 2012. The Archives of the Republic of Slovenia was involved in the project from its very beginning back in 2009. The author presents the three-year course of the project, enumerates the European countries that participated in the project and describes their roles, before finally making a brief introduction into the project's final product - APENet Portal - and providing an example of its use.

Key words:

APENet, Archives of the Republic of Slovenia, APENet portal

UVOD

Ob besedi internet (oz. svetovni splet) vsi pomislimo na različna spletna mesta oz. portale, ki jih dnevno obiskujemo in preko njih iščemo različne informacije. Predstavljamo si velik neorganiziran kup informacij, med katerimi se sprehajamo s pomočjo iskalnega okna in miške. Ob besedi internet pa moramo pomisliti tudi na neomejene možnosti distribucije informacij in medsebojnega povezovanja, ki nam jih ta sistem ponuja.

Evropska komisija se teh možnosti zaveda in zato je pripravila program eContentPlus. V okviru tega programa je podprla projekt Evropski arhivski portal - APENet. Glavni cilj projekta je izgradnja spletnega mesta, ki bo raziskovalcem na enem mestu omogočal iskanje in pregledovanje arhivskega gradiva različnih evropskih arhivov. Projektni izdelek je tudi spletni vmesnik za izročitelje vsebin, s katerim bodo lahko enostavno objavljali svoje vsebine.

* Aleš Matijević, dipl. ing., višji svetovalec III, Arhiv Republike Slovenije, Sektor za e-arhive in računalniško podporo, Zvezdarska 1, 1000 Ljubljana, Slovenija.

ZGODOVINA IN UREDITEV PROJEKTA

Projekt APENet se je uradno začel 15. 1. 2009, trajal je do 15. 1. 2012. Začetek projekta je obeležil vzpostavitveni sestanek, na katerem se je oblikoval projektni konzorcij, ki ga je na začetku sestavljalo 13 nacionalnih arhivov in njihovih uprav. Člani konzorcija so bili razdeljeni v šest delovnih skupin. Za vsako delovno skupino so sodelavci projekta pripravili opis in predvidene rezultate delovnih nalog, finančno strukturo in razdelitev finančnih sredstev. Kasneje, verjetno pod vtisom zanimivih izdelkov, se je projektu pridružilo še več drugih držav, tako da je bilo ob koncu projekta vključenih kar 62 različnih državnih, nacionalnih oz. mestnih arhivov iz 17 evropskih držav.

V spodnjih tabelah lahko vidimo delitev delovnih nalog v delovne skupine in vloge oz. odgovornosti različnih arhivov v teh skupinah.

Delovna skupina	Naloge in izdelki
WP1	Priprava oz. definicija logičnega modela
WP2	Priprava oz. definicija fizičnega modela
WP3	Interoperabilnost med APENet in projektom Europeana
WP4	Prenos vsebin oz. ostalih produktov in storitev, definiranih v delovnem paketu WP1
WP5	Obveščanje in diseminacija
WP6	Projektno vodenje

Začetni člani konzorcija in vloge:

Ime člana	Država	Vloga
Španski državni arhiv (ES.MCUSGAE)	Španija	Koordinator projekta, vodja (WP2, WP6), standardizacija, izročitelj vsebine
Finski nacionalni arhiv (KA)	Finska	Izročitelj vsebine (WP4)
Francoska uprava arhivov (DAF)	Francija	Vodja (WP4), diseminacija in obveščanje, izročitelj vsebine
Nemški državni arhiv (BA)	Nemčija	Vodja (WP1), standardizacija, izročitelj vsebine
Nacionalni arhiv Malta (NAM)	Malta	Izročitelj vsebine (WP4)
Nizozemski nacionalni arhiv (NANETH)	Nizozemska	Vodja (WP3), standardizacija, diseminacija in obveščanje, izročitelj vsebine

Poljski nacionalni arhiv (NAP)	Poljska	Izročitelj vsebine (WP4)
Portugalski nacionalni arhiv (DGARQ)	Portugalska	Izročitelj vsebine (WP4)
Švedski državni arhiv (RA)	Švedska	Vodja (WP5), diseminacija in obveščanje, izročitelj vsebine, definicija logičnega modela, interoperabilnost s projektom EUROPEANA
Državni arhiv Latvije (DGSAL)	Latvija	Izročitelj vsebine (WP4)
Grški državni Arhiv (GSA)	Grčija	Izročitelj vsebine (WP4)
Arhiv Republike Slovenije (ARS)	Slovenija	Izročitelj vsebine (WP4)
Evropska digitalna knjižnica Stichting (EDL)	EU	Sodeluje (v WP1, WP2, WP3)

OPIS IN NALOGE DELOVNIH PAKETOV

Delovni paket WP1

- Pregled gradiva in priprava enotne oblike gradiva, ki bi predstavljala tipično gradivo in bo primerna za večparametrsko spletno iskanje.
- Priprava formatov in ocene količine gradiva, ki bo preneseno oz. predano s strani sodelujočih institucij.
- Oblikovanje natančnega opisa storitev, ki bodo v okviru projekta izdelane in ponujene na samem spletnem mestu.
- Priprava opisa zelenih in možnih izidov oz. možnosti in podpore spletnega mesta ciljanemu iskanju, posebljanju in povezovanju z drugimi spletnimi mesti, kot na primer spletno mesto projekta EUROPEANA.

Delovni paket WP2

- Priprava oz. izbira podpornih tehnologij, ki bodo omogočale izdelavo spletnega portala in podprle vse potrebne funkcionalnosti.
- Priprava pilotne verzije spletnega mesta s funkcionalnostjo iskanja in pregledovanja gradiva s pomočjo iskanja po tekstu in iskanja po hierarhiji oz. vodnika po fondih.
- Priprava pilotne verzije spletnega vmesnika za prenos in objavo gradiva.
- Priprava vmesnikov za prenos gradiva v druga spletna mesta.

Delovni paket WP3

- Pregled logičnih modelov drugih spletnih mest (EUROPEANA) in uskladitev razlik.
- Pregled tehnoloških možnosti za izmenjavo podatkov.
- Priprava procesa izmenjave.
- Pregled in priprava pravne podlage in dokumentov, ki pravno urejajo odnos med spletnima mestoma, ki delita vsebine.

Delovni paket WP4

- Priprava oz. pretvorba vsebin v definirane oblike.
- Prenos vsebine v pilotno verzijo projekta.
- Pregled in ocena kvalitete prenesenih vsebin.

Delovni paket WP5

- Obveščanje oz. diseminacija poteka projekta.
- Organizacija srečanj, konferenc in delovnih sestankov.
- Priprava spletnega mesta za obveščanje o poteku projekta.
- Priprava reklamnega materiala.

Delovni paket WP6

- Udeležba in sodelovanje na srečanjih, konferencah in delovnih sestankih.
- Priprava mesečnih delovnih poročil.
- Priprava dokumentov, povezanih z ostalimi delovnimi paketi.
- Vodenje oz. razdelitev dela med udeležence, vključene v projekt.

VLOGA ARHIVA REPUBLIKE SLOVENIJE

Arhiv Republike Slovenije je sodeloval v dveh delovnih skupinah, in sicer v delovni skupini WP4 in delovni skupini WP6. V okviru delovne skupine WP6 smo bili v Arhivu Republike Slovenije zadolženi za prevod portala v slovenščino in pomoč pri projektne vodenju. Aktivno smo sodelovali na različnih srečanjih, kjer smo s svojim znanjem in izkušnjami pripomogli k oblikovanju logičnega in fizičnega modela. V okviru delovne skupine WP4 smo bili zadolženi za pripravo in prenos gradiva za objavo na Arhivskem portalu Evrope. Pripravili in prenesli smo okoli 30.000 popisnih enot, ki vsebujejo več kot 300.000 digitalnih objektov (slik jpg, dokumentov pdf). Pri delu smo upoštevali tudi tehnično možnost vključitve gradiva SJAS, ki bo dokončno realizirano v nadaljevanju projekta oz. v projektu APEX.

IZDELKI

V okviru projekta APEnet je na osnovi truda in dela vseh sodelujočih nastala enotna oblika oz. enoten format metapodatkov, ki predstavlja poenoten model za opis arhivskega gradiva, imenovan APEnet EAD, in izvira iz standardne oblike EAD. Ta model predstavlja format XML za opis gradiva na področju evropskih držav. Pri

oblikovanju oz. snovanju tega formata je bilo veliko truda posvečenega razmišljanju v smeri preučevanja različnih procesov popisovanja arhivskega gradiva v različnih državah in identifikaciji oz. iskanju skupnih točk. Izoblikovan model ni idealen in ne zajame vseh specifičnih podatkov različnih držav, vseeno pa ponuja uporabniku, torej raziskovalcu, sicer grob, a vseeno dovolj natančen pregled in pomoč pri iskanju. Na osnovi podatkov v modelu APENet EAD bo lahko uporabnik oz. raziskovalec pravilno identificiral arhivsko gradivo in institucijo, ki to gradivo hrani. Na podlagi teh podatkov bo raziskovanje lahko nadaljeval na spletnem mestu institucije ali pa se osebno ogledal in si v živo ogledal iskano oz. želeno gradivo.

Poleg omenjenega formata sta v okviru projekta nastali dve spletni mesti. Prvo spletno mesto, ki je dosegljivo na <http://www.apenet.eu>, je namenjeno internemu obveščanju in diseminaciji projekta. Na njem lahko uporabniki preberejo zgodovino projekta, spremljajo statistiko objavljenega arhivskega gradiva in vključenih institucij, spremljajo novice, povezane s projektom in si pregledajo različne dokumente, ki so nastali ali nastajajo v okviru projekta. Drugo spletno mesto pa je namenjeno raziskovalcem, ponuja možnost iskanja oz. pregledovanja arhivskega gradiva. Izročiteljem vsebin pa omogoča prenos in objavo arhivskega gradiva. To spletno mesto je dosegljivo na naslovu <http://www.archivesportaleurope.eu>.

PREDSTAVITEV PORTALA APENET

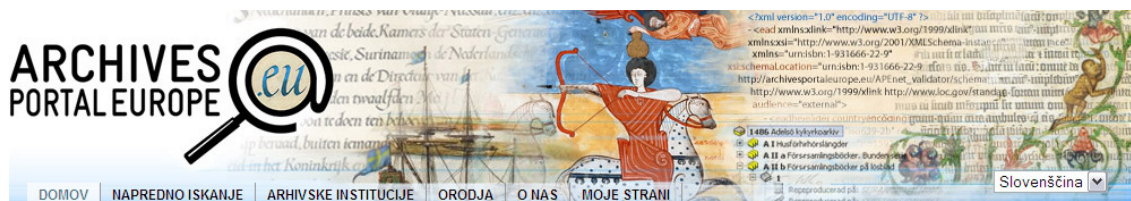
Portal je sestavljen iz vmesnika za uporabnike oz. raziskovalce in zalednega vmesnika, namenjenega administratorjem institucije.

VMESNIK ZA UPORABNIKE OZ. RAZISKOVALCE

Vmesnik se nahaja na naslovu <http://www.archivesportaleurope.eu> in je razdeljen na pet delov. Med deli portala se uporabnik sprehaja s pomočjo priročnega menija, prikazanega na spodnji sliki. Priročni meni se ponovi na vseh straneh portala. Uporabnik lahko s pomočjo tega menija tudi zamenja prikazni jezik portala.

Deli in funkcionalnosti posameznega dela vmesnika:

- **Domov:** Vsebuje osnovne informacije o nastanku portala, o vsebini portala in o kontaktnih podatkih in storitvah. Ponuja tudi vmesnik za enostavno iskanje, ki ga lahko vidimo v spodnjem desnem delu slike.

Dobrodošli na Arhivskem portalu Evrope

Arhivski portal Evrope trenutno nudi dostop do informacij o arhivskem gradivu iz različnih evropskih držav, vključuje pa tudi informacije o arhivskih inštitucijah po Evropi. V naslednjih letih se bo instalacija še razvijala, tako tehnično kot tudi v smislu dodajanja vsebin, zato bomo veseli povratnih informacij, ki nam jih lahko pošljete tako, da uporabite [kontaktni obrazec](#).

- Poglej rezultate v kontekstu
 Ujemanje z vsaj eno besedo
 Samo gradivo z digitalnimi objekti

Iščeš lahko v **14493828** popisnih enotah, povezanih z več kot 63781468 digitalni objekti iz 62 institucij.

- **Napredno iskanje:** Ponuja možnost omejevanja iskanja na določene države oz. nacionalne arhive, omejevanje po določenih delih oz. poljih dokumenta, vrste dokumenta ali na obdobje nastanka dokumenta. V tem delu se prikažejo tudi rezultati iskanja, ki jih lahko še nadalje omejimo. Rezultate iskanja si lahko ogledamo v pogledu v obliki seznama ali v obliki konteksta, kjer vidimo dejansko umestitev gradiva v drevesni strukturi.

Izberite države/arhive ?

Izberite države/arhive, v katerih bi želeli iskati:

- Belgija
- Finska
- Francija
- Grčija
- Irska
- Latvija
- Malta
- Nemčija
- Nizozemska
- Poljska
- Portugalska
- Slovenija
- Španija
- Švedska

Izberite tipe/datume ?

Izberi del dokumenta:

Izberi vrsto dokumenta:

Datum nastanka (llll/mm/dd), od: do:

Išči ?

Poglej rezultate v kontekstu

Ujemanje z vsaj eno besedo

Samo gradivo z digitalnimi objekti

Rezultati na stran:

- **Arhivske institucije:** Omogoča pregled institucij, ki sodelujejo z izročeni vsebinami. Na tej strani lahko najdemo podatke o sodelujočih institucijah tako, da iščemo po seznamu oz. drevesni strukturi institucij držav. Institucijo lahko najdemo tudi na dejanski mapi, iskanje si lahko poenostavimo tako, da si mapo približamo ali oddaljimo, spremenimo pogled v satelitskega ali zemljevidnega oz. z uporabo funkcije primi in spusti mapo premikamo na del, ki si ga želimo ogledati.

Belgija

Estonija

Finska

Francija

Grčija

Irska

Latvija

Nemčija

Nizozemska

Poljska

Portugalska

Slovenija

Španija

Švedska

ZemljevidSat Ter Zemlja

PODST. NA ZEMLJEVIDU ©2012 BASARSOFT, GOOGLE, TELE Atlas, MOGOJO UPORABE

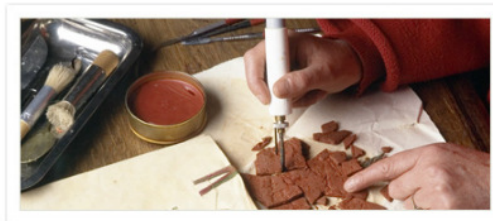
POWERED BY Google

Participating institutions in a larger map

- **Orodja:** V tem delu so predstavljeni standardi in orodja, ki so bila pri izgradnji portala uporabljena oz. razvita.

Orodja

Da bi informacije iz različnih arhivskih inštitucij na Arhivskem portalu Evrope predstavili karseda dosledno, je konzorcij portala razvil orodja, s katerimi je omogočil sodelujočim inštitucijam pripraviti podatke, ki jih nameravajo prikazati v osrednjem spletnem okolju. Orodja se lahko uporabijo preko ozadja centralne portalove instalacije. Za dostop do nje se vsi trenutni partnerji osebno prijavljajo, samostojne verzije teh orodij pa so dostopne tudi za lokalno pripravo podatkov. Samostojne verzije se skupaj z odgovarjajočimi priročniki lahko prenesejo spodaj. Orodja bomo za še bolj učinkovito zadovoljitev uporabniških potreb skušali še izboljšati, zato bomo hvaležni za povratne informacije, ki jih lahko pošljete preko [kontaktnega obrazca](#).

Lokalno različno, centralo povezano

V pripravi za Europeano

- **O nas:** Vsebuje podatke o sodelujočih pri izgradnji portala in tistih, ki sodelujejo s prispevanjem vsebin. Vsebuje tudi nekaj osnovnih podatkov o možnostih razširjenega raziskovanja oz. kontaktnih podatkih in storitvah.

O nas

Arhivski portal Evrope je eden glavnih mejnikov, ki so jih dosegli sodelujoči v APENet projektu, ki ga v okviru eContentplus programa podpira Evropska komisija. Projektni konzorcij trenutno sestavlja 12 nacionalnih arhivov in uprav nacionalnih arhivov, vsi pa so z delom svojega gradiva že vključeni postaviti, ki je dostopna na spletu, prav tako pa tudi z dodatnimi informacijami o sami inštituciji. Pet članic se je projektu pridružilo v prvih dveh letih, s čemer prispevajo k rasti Best Practice Network. Povratnih informacij in komentarjev bomo veseli, pošljete pa jih lahko preko [kontaktnega obrazca](#). Tisti, ki vas zanimajo informacije o ozadju ali pa možnostih sodelovanja v projektu, se lahko obrnete direktno na domačo stran projekta na: www.apenet.eu.

Kontaktne podrobnosti in storitve

- **Moje strani:** Omogoča anonimnim uporabnikom prijavo oz. registracijo, prijavljenim uporabnikom pa pregled in upravljanje shranjenih iskanj.

Prijava

Registracija vam kot uporabniku Arhivskega portala Evrope omogoča, da npr. shranite svoje podatke o iskanju in vaše priljubljene primere.

Uporabniško ime:
Gesto:

Če niste registrirani, lahko to naredite preprosto [tukaj](#)
Če ste pozabili svoje geslo, lahko ustvarite novega [tukaj](#)

ZAKLJUČEK

V sklopu projekta APEnet smo uspeli pripraviti enotno obliko zapisa podatkov. Na osnovi te oblike oz. tega formata smo zgradili spletno mesto, ki sledi načelom sistemov za upravljanje z vsebinami. Prvega marca 2012 je skupina sodelavcev APEnet na osnovi pridobljenih znanj in izkušenj ter uspešno razvitih produktov začela s projektom Archival Portal Of Excellence APEX. Projekt APEX predstavlja nadaljevanje projekta APEnet, kjer bomo poudarek preusmerili z izgradnje infrastrukture in orodij na kvaliteto in količino vsebin ter na izboljšanje uporabniške izkušnje pri uporabi portala. Pri novem projektu so vključeni tudi regionalni arhivi, nacionalni arhivi pa nudijo pomoč in podporo pri pripravi gradiv in delujejo kot agregatorji gradiv. V Sloveniji bo Arhiv Republike Slovenije sodeloval z Zgodovinskim arhivom Ljubljana (ZAL), Zgodovinskim arhivom Celje (ZAC), Zgodovinskim arhivom na Ptuju (ZAP), Pokrajinskim arhivom Koper (PAK), Pokrajinskim arhivom Maribor (PAM) in Pokrajinskim arhivom v Novi Gorici (PANG).